

RELIGIE I EDUCACIÓ

FERNANDO DEL PASO

Mèxic

L'àngel Gabriel va anunciar a Maria, a Natzaret, que, sense que fos coneguda per baró, això és, sense perdre la seva virginitat, concebria, per obra i gràcia de l'Esperit Sant, a un nen el nom del qual seria Jesús, Fill de l'Altíssim. Quan Mahoma, el fundador de l'Islam, tenia tres anys d'edat, el mateix àngel Gabriel el posà a la terra, va obrir-li el pit sense causar-li dolor, va treure-li el cor, el va netejar del pecat original, el va omplir de fe, coneixement i llum, va tornar a col·locar-lo al seu interior, i la pell va quedar llisa i intocada. Saturn va mutilar amb una dalla de diamants el seu pare, de la ferida del qual va brollar la sang que va fecundar la blanca escuma del mar de què va néixer Venus, deessa de l'amor. Coatlicue, la deïtat dels enagos de serps, va trobar un dia un cabdell de plomes que va guardar en el seu cinyell i va quedar llavors encinta de Huitzilopochtli sense la participació de baró. Buda va ser també concebut per una mare verge, després d'haver somiat que el futur Gautama entrava al seu si sota la forma d'un elefant blanc i, quan va néixer, les aigües del mar van perdre el seu sabor salobre. Acrisi va tancar la seva filla Dánae en una torre, per allunyar-la de l'amor, però Júpiter, el déu més poderós de l'Olimp, es va transformar en pluja d'or per fecundar-la i engendrar a Perseu. Odín, déu del cel, de la poesia, les arts màgiques, el treball i les forces de la natura tenia com a únic ull al sol, per haver sacrificat l'altre per obtenir un glop de l'aigua de la font de la Saviesa.

Jesús va ressuscitar Llätzer i el fill de la viuda de Naín. Mahoma, muntat en l'egua màgica Al-Borak, va visitar en vida tots els cels, on es va reunir amb el seu pare Adam, amb Azrael, l'àngel de la mort, i a l'últim amb el patriarca Abraham en el setè dels cels, on cada habitant tenia 70 mil caps: a cada cap 70 mil boques; a cada boca 70 mil llengües que parlaven, cadascuna, 70 mil idiomes diferents, tots ells dedicats a cantar, sense treva, des de sempre i per a l'eternitat, la glòria de l'Altíssim. Quetzalcóatl va viatjar a

l'inframón per reclamar a Mictlantecuhtli els ossos dels morts i Orfeu va descendir als inferns per rescatar Eurídice. Brahma, nascut d'un ou d'or que surava sobre les aigües primordials, es va dedicar a la meditació durant diversos milers d'anys, assegut en una flor de lotus, abans d'iniciar la creació del món. Jesús va multiplicar a la muntanya els pans i els peixos. Mahoma va alimentar a un miler d'homes amb un xai torrat i un pa d'ordi, i amb les espurnes de les roques que va copejar amb un martell de ferro, va il·luminar el palau imperial de Constantinoble, la residència reial de Pèrsia i tot el regne del Iemen, conegut també com l'Àrabia Fel·liç.

A propòsit de les recents declaracions del cardenal Norberto Rivera, en parlar de l'educació laica, va expressar que aquesta provoca que els valors perdin consistència i es relativitzin, i que a causa d'això desaparegui «la visió unitària de l'home». Estic, en part, d'acord amb el senyor Rivera, i és per això que, al meu parer, és necessari ensenyar, sí, des de la primària i fins a la secundària, la història de les religions i del pensament religiós a través de la història. En aquest segle, en aquest mil·lenni, en aquest món on tot -per a bé i per a mal- es globalitza a la velocitat de la llum i a la velocitat de l'ombra, poques coses podran proporcionar-nos una visió unitària de l'home de totes les edats i totes les races, nacionalitats, religions i llengües, un estudi com el que proposo, per descomptat, no contradiu en gens ni mica el concepte d'una educació laica.

Davant la impossibilitat d'estudiar la història de totes les creences, s'ha de triar, per al programa, les principals religions i mitologies. Jo proposaria, entre aquestes últimes, l'egípcia i la grega, la hindú, l'escandinava, i del nostre continent la nàhuatl, la maia, l'huichola potser, i la inca. I entre les primeres, l'hinduisme procedent del bramisme, el sikhisme, el

budisme i el lamaisme, el confucianisme i les tres grans religions monoteistes: el cristianisme, el judaisme i l'islamisme, amb les seves nombroses ramificacions. I en particular els seus orígens en gran part comuns, i els seus vincles. Com sabem, l'Antic Testament, on preval un Jehovà irascible, colèric i venjatiu, està compartit per jueus i cristians. En part, també, per l'Islam, la teologia i algunes de les seves tradicions es basen en el Pentateuc, o sigui, en els primers cinc llibres de la Bíblia: Gènesi, Èxode, Levític, Nombres i Deuteronomi, atribuïts a Moisès. Per això, els mahometans -a més d'observar el ritu de la circumcisió quan els barons compleixen cinc o sis anys- comparteixen amb els jueus la prohibició de menjar animals considerats immunds, el porc en particular, així com la forma de sacrificar-los, normes totes estipulades en el Levític.

Són aquests els llibres sagrats de les diverses religions, els que ens seran més útils per iniciar-nos en el seu coneixement, succintament, acostant-nos-hi en una primera etapa com a llibres de contes, per fer-ho més tard, en una etapa superior, com a objectes d'anàlisi comparatives. Entre aquests llibres podríem esmentar: els Himnes Vèdics i l'Upanishad hindús; el Dhammapada budista; el Zend Avesta persa, el Popol-Vuh quixé. Potser una ullada al Zohar com una de les expressions de la càbala o sistema teosòfic jueu medieval, i als llibres sobre teosofia i espiritisme de madame Blavatsky i Allan Kardec, la Guia dels perplexos del gran teòleg jueu Maimònides, i el Talmud dels hebreus, codi fonamental del dret jueu. I per descomptat, l'Alcorà i la Bíblia. Els alumnes no hauran de llegir aquests voluminosos escrits. Bastarà, la majoria de les vegades, i, cosa extraordinària, es diu que la seva mare, Maria o Maryem, el va concebre, verge, quan l'àngel Gabriel va bufar al seu si. Els mahometans comparteixen també, amb els catòlics, el perdó dels pecats, excepte el d'idolatria.

La Bíblia és, d'altra banda, un dels llibres, o conjunts de llibres, més meravellosos que s'han escrit en tots els temps. Em dol pensar que els joves creixin en la ignorància de, per exemple, els Salms de David, o el Càntic dels Càntics de Salomó, l'Eclesiastès o l'Apocalipsi. Seria recomanable, penso, una comparació del contingut de la Bíblia protestant i la catòlica: una, la de Casiodoro de Reina, l'altra, la de

Nàcar i Colunga. I una referència als Evangelis Apòcrifs -anomenats així perquè l'Església els considera falsos: entre ells el Protoevangeli de Santiago, l'Evangeli Armeni de la Infància i la Història Copta de Josep el Fuster-, que després de tot són els que contenen, com ho assenyala l'assagista espanyol Juan G. Atienza en el seu llibre Nuestra Señora de Lucifer, algunes de les llegendes cristianes vigents més importants, que mai van figurar en els textos aprovats per l'Església catòlica, en particular en els Quatre Evangelis o Tetramorf, tals com els noms mai esmentats en la Bíblia catòlica dels reis mags, Melcior, Gaspar i Baltasar; així com la història de Longinos, el que va travessar amb la seva llança el costat de Jesús; la de la Verònica, que va eixugar la suor i la sang a Jesús camí del Gòlgotha amb un llenç en què va quedar imprès el rostre del Salvador; els noms de Dimas i Gestas, la presentació de Maria al temple o el naixement de Jesús entre un bou i un ase. De molt interès, al meu parer, seria un resum del llibre dels Evangelis del teòleg i filòsof alemany David Federico Strauss. Podrien ser temes de reflexió perquè, si els reis mags representaven les tres parts que llavors es pensava tenia el món: Europa, Àfrica i Àsia, va faltar el rei d'un altre continent l'existència del qual sí que era coneguda pels cels, Amèrica, i com és que en aquesta es van trobar -això es preguntava sorprèn el cronista d'Índies, padre Acosta- animals com la llama, la llúdria o el tepezcuintle, que mai havien tingut oportunitat de pujar a l'Arca de Noè.

D'una antologia de fragments d'aquests llibres, de l'acurada i sàvia condensació de la seva substància, i de l'ensenyament de les principals característiques de les grans religions, de la bondat i l'amor en elles manifestos, de la seva creença o no en la vida eterna o en una integració panteista de l'ànima a l'univers, de la seva afirmació en la transmutació o l'encarnació de les ànimes, de la seva tolerància o intolerància cap a altres religions, del seu ecumenisme i de la forma en la qual les seves teories i les seves prediques s'han aplicat en la vida quotidiana al llarg de la història, dels seus triomfs i els seus fracassos, els seus encerts i els seus errors, del seu puritanisme o la seva obertura, la seva moderació o el seu fanatisme, en podrem obtenir un més que interessant, meravellos panorama del pensament religiós de l'home sobre la terra. El que equival a dir un panorama d'una part -la més important, potser, la més resplendent- de la seva imaginació.